

دیپلماسی امام خمینی در نوفل لوشاتو (بخش پنجم)

زمینه پیروزی انقلاب را فراهم کرده است. دکتر ابراهیم یزدی از فعالان مذهبی و سیاسی ایران در قبل از انقلاب و نماینده امام خمینی در آمریکا برای اخذ وجوهات شرعی، در این ملاقات‌های سیاسی و دیپلماتیک حضور داشته و نقش مترجم یا تنظیم‌کننده صورت جلسات ملاقات‌ها را ایفا کرده است. ایشان مطالب مربوط به ملاقات‌ها را در جلد سوم خاطرات خود تحت‌عنوان "شصت سال صبوری و شکوری" ذکر نموده که منبع اصلی این مقاله قرار گرفته است.

در سرمقاله‌های چهار سال گذشته در خرداد ماه به ملاقات‌های امام خمینی و مذاکرات مستقیم و غیرمستقیم ایشان با مقامات فرانسوی و آمریکایی اشاره کردیم و وعده دادیم تا در فرصتی دیگر به تکمیل آن فعالیت‌ها بپردازیم. امام خمینی در فرانسه علاوه بر فعالیت‌های رسانه‌ای و انجام سخنرانی‌های مختلف به فعالیت‌های دیپلماتیک پرداخته و با مقامات کشورهای مختلف و سازمان‌های بین‌المللی تأثیرگذار ملاقات کرده و ضمن توضیح مواضع انقلاب اسلامی برای آنان،

جامعه بین‌المللی حقوق بشر دارای شخصیت حقوقی بین‌المللی مستقلی است که از جانب سازمان ملل متحد به رسمیت شناخته شده است و اگر چه عضو پیوسته به سازمان ملل متحد نیست، از جمله سازمان‌های وابسته به آن است. خانم مارین عازم ایران بود و بر سر راه سفر به ایران، برای دیدار آیت‌الله خمینی و هم چنین تنظیم برنامه ملاقات‌هایش در تهران، در پاریس توقف کرده بود.

در دیدار بار هبر انقلاب، وی ابتدا از فعالیت‌های سازمان درباره نقض حقوق بشر در ایران و این که چرا آن‌ها به مساله حقوق بشر اهمیت می‌دهند، گزارش مجملی داد. آیت‌الله خمینی ضمن تشکر از فعالیت‌های آن‌ها، از وی خواستند به ایران که می‌رود، سعی کند با تمام اقشار و گروه‌ها تماس بگیرد و خود وی از نزدیک وضع مردم ایران را ملاحظه کند که چه به روز مردم ما آورده‌اند. بعد از دیدار خانم مارین با امام خمینی، برنامه‌های ملاقات وی در تهران تنظیم شد و او به ایران رفت.

دیدار امام خمینی با نماینده سازمان عفو بین‌الملل

یکی دیگر از سازمان‌های بین‌المللی که درباره مسایل ایران و نقض حقوق بشر تحقیق می‌کرد، سازمان عفو بین‌الملل بود. این سازمان نیز دارای شهرت بین‌المللی و مستقل از سازمان‌هایی است که از طرف سازمان ملل به رسمیت شناخته شده است.

دیدار امام خمینی با نمایندگان سازمان‌های بین‌المللی حقوق بشر

سازمان‌های جهانی حقوق بشر، از جمله جامعه بین‌المللی حقوق بشر، سازمان عفو بین‌الملل و صلیب سرخ و نظایر این‌ها، سال‌ها بود که تحقیقات دامنه داری در مورد نقض حقوق بشر در ایران انجام داده و منتشر کرده بودند. با همکاری نیروهای مخالف رژیم در داخل و سایر دوستان خارج کشور و اعزام نمایندگانی به ایران، توانسته بودند اسناد مثبت فراوانی علیه عملکرد رژیم شاه جمع‌آوری و منتشر سازند. با اوج‌گیری مبارزات ملت ایران در داخل و سرکوب بی‌رحمانه رژیم شاه و تلاش ایرانیان خارج کشور، توجه این سازمان‌ها به ایران گسترش پیدا کرد، به طوری که در سال ۱۳۵۷، نمایندگان متعددی از جانب سازمان‌های مختلف در مورد نقض حقوق بشر، زندان‌ها و زندانیان سیاسی و... به ایران آمدند. طی اقامت در نوفل لوشاتو، نمایندگان برخی از این سازمان‌ها در پاریس توقف کرده و با نزدیکان امام خمینی برای ملاقات تماس می‌گرفتند.

دیدار نماینده جامعه بین‌المللی حقوق بشر با امام خمینی

در اواخر اکتبر ۱۹۷۸ (اوایل آبان ماه ۱۳۵۷) خانم مارین، نماینده جامعه بین‌الملل حقوق بشر به پاریس آمد. وی برای تکمیل گزارش‌های قبلی این سازمان درباره وضعیت حقوق بشر در ایران عازم کشورمان بود.

مرکز این سازمان در لندن است و شعبی در سایر کشورهای جهان دارد.

کار عمده این سازمان منحصرأ در ارتباط با وضع زندان‌ها و زندانیان، اعم از سیاسی یا غیرسیاسی، در سراسر جهان است. این سازمان در موضوع اتهام زندانیان و غیره وارد نمی‌شود، بلکه تلاش دارد تا زندانیان به هر اتهامی که بازداشت شده‌اند، بر طبق مقررات قانونی مدون همان کشور، بازداشت، بازجویی، محاکمه و زندانی شوند و در زندان نیز شرایط زندان و رفتار زندان بانان با زندانیان انسانی باشد.

هدف و نظر این سازمان این است که زندگی در زندان برای شخص زندانی انسانی‌تر شود.

به دلیل حساسیت فوق‌العاده شاه به وجهه بین‌المللی خود و تأثیرات وسیعی که گزارش‌های عفو بین‌الملل در جو سیاسی تبلیغاتی جهان علیه شاه و ساواک ایجاد کرده بود، این سازمان مرتب از جانب شاه مورد هتاکی و حمله قرار می‌گرفت.

یک بار که گزارش مبسوط و گسترده‌ای از جانب سازمان عفو بین‌الملل در جهان منتشر شد، مطبوعات ایران به دستور شاه حملات وسیعی علیه آن به راه انداختند و عفو بین‌الملل را به سازمانی در اختیار کمونیست‌ها متهم ساختند.

طی اقامت رهبر انقلاب در نوفل‌لوشاتو، نماینده سازمان عفو بین‌الملل نیز در سر راه سفر خود به ایران، در پاریس توقف کرد و با ایشان دیدار نمود.

متن مصاحبه خانم آن برلی با رهبر انقلاب در ۱۹ آبان ماه سال ۱۳۵۷ برابر با ۱۰ دسامبر ۱۹۷۸ به شرح زیر است:

پرسش ۱:

هدف شما سرنگونی نظام شاهنشاهی و آزادی مردم تحت ستم ایران و استقرار حکومت اسلامی است.

الف) آیا حرکت کنونی ایران متشکل و دارای یک تشکیلات است؟

ب) شما چه معیارهایی را برای شایسته بودن یک تشکیلات مقرر می‌فرمایید؟

ج) چه معیارهایی را مقرر می‌نمایید که نشان‌دهنده شایستگی و لیاقت گروه یا گروه‌هایی باشند که پس از پیروزی، هدایت مردم می‌تواند به عهده آن‌ها باشد؟

پاسخ ۱:

الف) در بدترین شرایط اختناق و خفقان که بر ایران حاکم است، عملکرد و نهضت ملت ایران نشانه وجود یک روح تشکیلاتی است که توانسته است جنبش را به مرحله کنونی برساند و به موازات نزدیک شدن جنبش به مرحله پیروزی نهایی، فرم تشکیلات قطعی‌تر و اعلام خواهد شد.

ب) برخورداری از یک رهبری صددرصد مورد اعتماد و امین، داشتن شعارها و آرمان‌هایی که کاملاً تجسم‌دهنده خواسته‌های عموم مردم است، از معیارهای ضروری و اولیه می‌باشد و آن شعارها در مرحله کنونی، عبارت است از سرنگونی سلطنت پهلوی و بر چیده شدن

جامعه باز یابد و از حد شیء بودن بیرون بیاید و متناسب با چنین رشدی، می‌تواند در ساختمان حکومت اسلام مسؤولیت‌هایی را برعهده گیرد. در این جا متن گفت‌وگوی امام خمینی با نماینده سازمان عفو بین‌المللی به پایان می‌رسد و امام نقطه نظرات خود را به یکی از سازمان‌های مهم حقوق بشری منتقل می‌کند که یک دیپلماسی فعال و مثبت و اثر گذار در جامعه بین‌الملل است و موقعیت شاه را که تلاش بسیار برای و جاهت بین‌المللی دارد، زیر سؤال می‌برد.

دیپلماسی منفی

از هنرهای دیپلماتیک امام خمینی در پاریس نه تنها استفاده از فضای باز سیاسی فرانسه و انجام ملاقات‌ها با دیپلمات‌های کشورهای مختلف ومصاحبه با رسانه‌های آزاد بود، بلکه پایه‌گذار نوع جدیدی از دیپلماسی بود که ما آن را دیپلماسی منفی می‌نامیم. این روش دیپلماتیک در واقع نفی دیپلماسی و عدم ملاقات با مقامات بالای کشورهای بود که در پی سوءاستفاده از گفت‌وگو با امام خمینی و پیشبرد اهداف خود بودند که در جهت منافع شاه ایران بود. نمونه بارز این پدیده تصمیم ملک حسین پادشاه اردن برای دیدار با امام خمینی بود که تصمیم به میانجی‌گری بین ایشان و شاه داشت.

در اواسط آذر ماه ۱۳۵۷، اوایل دسامبر سال ۱۹۷۸، ملک حسین به فرانسه سفر کرد و

نظام شاهنشاهی و استقرار حکومت اسلامی. (ج) نداشتن سوابق مشکوک و شناختن درست هویت جامعه ایرانی و آرمان‌های اساسی آن‌ها در ابعاد مادی و معنوی، تقوی و صداقت و درستی در عمل، قدرت رهبری و اداره امور و استقامت در مبارزه در راه عقیده، از شرایط اساسی برای هدایت مردم است.

پرسش ۲:

(الف) آیا در حکومت اسلامی، مارکسیست‌ها آزادی عقیده و آزادی بیان دارند؟
(ب) آیا مارکسیست‌ها در حکومت اسلامی آزادی انتخاب شغل دارند؟

پاسخ ۲:

(الف) در حکومت اسلامی همه افراد دارای آزادی در هرگونه عقیده‌ای هستند و لیکن آزادی خراب‌کاری ندارند.
(ب) در اسلام آزادی انتخاب شغل به هر فردی بر حسب ضوابط قانونی محفوظ است.

پرسش ۳:

از نظر اسلامی زنان تا چه حد مجاز هستند در ساخت بنای حکومت اسلامی شرکت نمایند؟

پاسخ:

زنان از نظر اسلام، نقش حساسی در بنای جامعه اسلامی دارند و اسلام زن را تا حدی ارتقایی دهد که او بتواند مقام انسانی خود را در

روش دیپلماسی منفی امام خمینی به گونه‌ای بود که پادشاه اردن را به انفعال کشاند و مطالب بالا را برای حفظ موقعیت خود مطرح کرد.

در همان زمان یکی از شخصیت‌های عربی مقیم پاریس چندین بار به نوفل لوشاتو آمد و اصرار داشت که امام خمینی موافقت کند که ملک حسین یا مفتی اعظم مراکش از جانب سلطان مراکش برای دیدار با ایشان به پاریس بیایند. در ضمن صحبت و مذاکره روشن شد که غرض از سفر، احتمال وساطت بین ایشان و شاه و تقلیل بحران است.

به همین دلیل، امام خمینی این پیشنهاد را نیز رد کرد و فرصت سوءاستفاده از گفت‌وگو را به دوستان شاه نداد.

این همان دیپلماسی منفی است که به اندازه دیپلماسی مثبت کارساز و در جهت منافع ملت ایران بود.

بررسی دیپلماسی امام خمینی در پاریس در اینجا به پایان نمی‌رسد و انشاءالله در فرصتی دیگر به ادامه آن خواهیم پرداخت. این دیپلماسی تا آخرین روزهای اقامت ایشان در پاریس ادامه داشت، هنری که توانست با کمترین هزینه، بزرگ‌ترین انقلاب دوران معاصر را به پیروزی رساند.

دکتر سید محمد صدر

با مقامات رسمی دولت فرانسه، ملاقات و مذاکره نمود. سفر وی جمعا سه روز به طول انجامید. طی این مدت گفته شد که وی اصرار دارد با آیت اله خمینی دیدار کند و احتمالاً برای رفع اختلاف میان شاه و رهبر انقلاب وساطت نماید.

ظاهراً چون ملک حسین مدعی است که از نواده‌های پیامبر اسلام و سید می‌باشد، ممکن است بتواند نظر مساعد آیت‌الله را در این امر جلب کند.

این خبر را ابتدا روزنامه آلمانی مان هایمر مورگن در ۳ دسامبر ۱۹۷۸ (۱۲ آذر ۱۳۵۷) منتشر کرد. در ۱۳ دسامبر (۲۲ آذر) خبرگزاری آسوشیتد پرس گزارش داد که:

"ملک حسین، پادشاه اردن امروز در پاریس گفت که او با آیت‌الله خمینی ملاقات خواهد کرد."

واضح بود که این تلاش‌های تبلیغاتی ملک حسین به جایی نخواهد رسید و امام خمینی حاضر نمی‌شد وی را بپذیرد تا چه رسد به وساطت و میانجی‌گری.

پس از ناامید شدن پادشاه اردن از ملاقات با امام خمینی، او در یک مصاحبه تلویزیونی این اخبار را که او تلاش کرده که با رهبر مخالفان ایران به منظور حل شورش ایران ملاقات کند، رد کرد و آن‌ها را صرفاً شایعات خواند.